

خمس و زکات به زبان ساده

خمس و زکات از واجبات مالی اسلام است که باعث ایجاد عدالت اجتماعی، رفع اختلاف طبقاتی، تقویت بنیان های دینی، کاهش نابسامانی های فرهنگی و اجتماعی، پیشرفت جامعه و ... می شود؛ از احکام و برکات فردی و اجتماعی آن گفتیم

مجدد حسین زاده | روزنامه نگار

پرونده

فلسفه های پرداخت خمس و زکات که در ظاهرش این طور به نظر می رسد که از مال افراد کم می شود اما در واقع برکات زیادی دارد، در آیات و روایات زیادی به روشنی بیان شده است. همچنین از منظر اجتماعی هم دلایل محکم و قانع کننده ای درباره این دو حکم واجب الهی وجود دارد. خمس و زکات از واجبات مالی اسلام است و از مسائل حیاتی جامعه به شمار می رود که بر هر مسلمانی آشنایی با مقررات و برکات مادی و معنوی آن ها ضروری است. در پرونده امروز زندگی سلام از تعریف خمس و زکات، این که به چه چیزهایی تعلق می گیرند و به چیزهایی تعلق نمی گیرند و ... خواهیم گفت. همچنین یک کارشناس مذهبی از فواید و برکات آن در زندگی فردی و اجتماعی، دنیوی و اخروی خواهد گفت. با ما همراه باشید.

ZENDEGI - SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان

دوشنبه ۶ آذر ۱۴۰۲
۱۳ جمادی الاول ۱۴۴۵ • ۲۷ نوامبر ۲۰۲۳
شماره: ۲۱۳۶۸

۲۵۸۷

در زندگی سلام امروز بخوانیم:

موی سپید را فلکمر ایگان نداد

موی سپید نمی شود بلکه فولیکول های سر بر اثر عوامل مختلف، موهای جدیدی بدون رنگدانه تولید می کنند که جای موهای قبلی را می گیرند

۵ درس جالب از پزشکی که ۵ سال دوش نگرفت

دست انداز های دستیابی زوجین به تفاهم

اختلال جدیدی که مانع یادگیری کودکان می شود

توازن در توزیع ثروت و یکسانی جامعه در دارایی گرفته تا کم شدن مفاسد اجتماعی با ایجاد اشتغال و تامین مخارج زندگی افراد که از بزهکاری و سرقت و اعمال خلاف دور می شوند و با تشکیل خانواده می توانند در زمینه حفظ شئون و عفت جامعه اسلامی هم تاثیر مثبت بگذارند. مواردی مثل جذب افراد و ایجاد مهر و محبت قلبی هم از مصارف هزینه زکات محسوب می شود که پیامبر (ص) انجام دادند و از این طریق زمینه گرایش فکری و سپس جذب آن ها پدید آمده است.

ساخت مدارس، کتابخانه، مساجد و ...

ساخت مساجد و مدارس و کتابخانه و مراکز علمی و دینی هم از دیگر مصارف هزینه کرد زکات است که قطعاً ثمراتی در تقویت بنیه دینی، فرهنگی و علمی جامعه دارد و ثمره آن هم در ایجاد جامعه پاک و به دور از گناه، با معنویت و سلامت خواهد بود. در خور ذکر است آثار فردی یا معنوی که بر پرداخت خمس و زکات بار شده اثری هم قطعاً در زندگی اجتماعی و دنیوی انسان خواهد داشت. به عنوان مثال از برکت رزق و بیمه

مال که بگذرد، تقرب به خدا و محبوبیت نزد او شرایط دریافت رحمت خاص حضرت حق را فراهم می کند. وقتی چنین شود زندگی آسان و گره ها از مشکلات زندگی باز می شود. حتی اگر به ظاهر این اتفاق نیفتد، گره های فکری و ذهنی انسان رفع می شود بنابراین با نگاه جدید به زندگی و بندگی اش صبر و تحملش افزون شده، گناهانش بخشیده و توفیقاتش بیش از پیش راه گشای زیست فردی و اجتماعی اش شده، در نتیجه خواب راحت، زندگی شیرین، قبولی طاعات و عبادات و استجاب دعا به کمک او خواهد آمد. فردی که چنین مسیری را طی کند وجودش در خانواده و اجتماع در بین دوستان و همکاران تاثیر گذار بوده و به اصلاح و تربیت عملی که از خود بروز می دهد سبب هدایت و دین دوستی و خدامحوری آنان می شود.

منابع این پرونده: پایگاه اطلاع رسانی حوزه، ویکی فقه، تبیان، مهر و ...

ثمرات فردی و اجتماعی خمس و زکات

وجوب خمس و زکات به عنوان مالیات اسلامی برای رفع مشکلات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی مردم است و تفاوت شان در زمینه هزینه و مصارف آن ها نمایان می شود

جواد رستمی | کارشناس مذهبی

کارکرد خمس و زکات بسیار به همدیگر شبیه است. وجوب خمس و زکات به عنوان مالیات اسلامی برای رفع مشکلات مالی امت، ایجاد عدالت اجتماعی، رفع اختلاف طبقاتی و توزیع عادلانه ثروت، تقویت بنیان های دینی جامعه و تقویت بنیه مالی حکومت اسلامی در نظر گرفته شده و تفاوت آن دو در زمینه هزینه و مصارف آن ها نمایان می شود. موارد مصرف زکات، عمومی و خمس به نوعی خصوصی برای حکومت اسلامی در نظر گرفته شده است. سادات و خویشاوندان پیامبر (ص) بنیان گذار حکومت اسلام از زکات محرومند و فقط محرومان و نیازمندان غیر سادات جامعه اسلامی بر دریافت و استفاده از آن حق دارند. این حکم شاید بر دفع سوءظن و یبانه تراشی مخالفان از تسلط خویشان پیامبر بر اموال عمومی موثر باشد.

ایمن شدن از مال دوستی

دیگر فواید پرداخت خمس را می توان از محل هزینه شدن آن به دست آورد یعنی خمسی که پرداخت می کنیم کجا هزینه می شود و چه تاثیری در جامعه پیرامونی ما دارد؟ مواردی مثل کمک به هزینه های اجرای دستورهای دین و تبلیغ اسلام و کمک به نیازمندان از خویشان پیامبر (ص) و در راه ماندگان و یتیمان و مواردی که در روایات بر آن تصریح شده است. همچنین از فواید فردی آن می توان به مواردی مثل ایمنی از بخل و دوری از مال دوستی و دنیازدگی اشاره کرد چرا که با پرداخت آن در حقیقت به شکست این صفات ناپسند در ذات و روح و روان خویش کمک کردیم.

پاسخ مکتوب امام رضا (ع) به یک تاجر درباره خمس

برای بررسی ثمرات دنیوی و معنوی خمس یکی از روایات مشهور، پاسخ مکتوب امام رضا (ع) به تاجر ایرانی در باب درخواست بخشش سهم خمسش است که هر یک از جملات آن ضمن بیان فایده، بر اهمیت آن تاکید دارد: «خداوند پاداش اعمال را تضمین کرده و کیفر سخت گیران را اندوده و غم قرار داده است. هیچ مالی حلال نمی گردد مگر از طریق که خداوند آن را حلال شمرده است. همانا خمس پشتوانه یاری دهنده ما برای تقویت دین ما و اداره امور زندگی ما و کمک به دوستان ماست و همچنین با آن آبروی خود را از کسانی که در قدرت شان بیم داریم، حفظ می کنیم. بنابراین آن را از ما دریغ موزید و در حد توان، خود را از دای ما محروم نسازید. همانا پرداخت خمس کلید رزق شماست و شمارا از گناهان پاک می گرداند. خمس ذخیره شما برای روز فقر و ناتوانی شما (در قیامت) است. مسلمان کسی است که به عهد و پیمان الهی وفادار بماند و مسلمان نیست آن کس که با زبان پاسخ گوید و با دل مخالفت

ورزد.»

دعای خیر امام (ع) برای خمس دهنندگان

حضرت (ع) می فرمایند در صورت پرداخت خمس، دعای خیر ایشان شامل حال پرداخت کننده می شود. دعایی که امام معصوم در حق یک مسلمان کند چه تاثیری در دنیا و عقبای او دارد؟ برکات و خیر کثیر است که روانه زندگی و خانواده و مال و اموال او در دنیا و منجر به عاقبت بخیری در آخرت می شود. امام (ع) در ادامه ثمره پرداخت خمس را برکت در مال و کثرت آن بیان می کند و می فرماید که رزق و روزی انسان از سوی خداوند با پرداخت خمس بیشتر می شود. حضرت کم شدن گناهان و بخشش آن ها را در کنار وفای به عهد مسلمانی از ثمرات پرداخت خمس یادآور می شوند.

نشود و باقی بماند دوباره خمس ندارد. همچنین مهریه زنان، مالی که به انسان ارث می رسد، هدیه و چیزی که به انسان بخشیده می شود اعم از عیدی، جایزه، مالی که به عنوان خمس یا زکات یا صدقه دریافت می شود، خانه ای که انسان در آن زندگی می کند و وسیله نقلیه ای که مورد نیاز انسان است، خمس ندارد. لباس و پوشاک مورد استفاده خانواده هم خمس ندارد.

آیا به یارانه، خمس تعلق می گیرد؟

حجت الاسلام مظفر برسلانی: در گفت و گو با زندگی سلام در پاسخ به این سوال که «آیا به یارانه خمس تعلق نمی گیرد؟ اگر یک خانواده ۴ نفره یارانه بگیر باشد و به عبارتی در ماه، یک میلیون و ۲۰۰ هزار تومان و سالانه ۱۴ میلیون و ۴۰۰ هزار تومان یارانه بگیرد و در پایان سال خمسش، همین مبلغ در حساب او باشد، باید خمس بدهد یا می تواند بگوید که این مبلغ همان یارانه است و نیازی به پرداخت خمس آن نیست؟» می گوید: «اگر مقلد مقام معظم رهبری باشد و همه پول ها اعم از یارانه و حقوق و ... در یک حساب باشد، می تواند این کار را انجام دهد چون لازم نیست که همه خرج هایش از پول یارانه ها بوده باشد. بنابراین اشکالی ندارد و این مقداری که مانده خمس ندارد. تازه از آن بالاتر هم داریم و اگر کسی یقین داشته باشد که یارانه هایش را که در حساب دیگری بوده، خرج زندگی و نیازمندی هایش کرده است نه سرمایه گذاری، اگر از حقوقش (البته معادل میزان یارانه) در حساب دیگری هم مانده باشد، خمس ندارد.»

است که خشک شده باشند. برای زکات طلا و نقره سه شرط وجود دارد:

۱- زکات طلا و نقره در صورتی واجب می شود که آن را سکه زده باشند و معامله با آن رواج داشته باشد. ۲- گذشت یک سال از خرید آن و ۳- رسیدن به مقدار نصاب. نصاب اول طلا بیست مثقال شرعی (حدود ۶۹ گرم) و نصاب اول نقره دویست درهم (حدود ۶۰۰ گرم) و زکات آن یک چهلیم است. برای زکات دام (شتر، گاو، گوسفند) چهار شرط وجود دارد: ۱- گذشت یک سال، ۲- چریدن از علف بیابان نه علوفه چیده شده، ۳- بیکار بودن حیوان در طول سال، ۴- رسیدن به مقدار نصاب. نصاب اول شتر ۵ نفر است که یک گوسفند زکات آن است. زکات اول گاو ۳۰ راس است که زکات آن یک گوساله دو ساله است. زکات اول گوسفند ۴۰ راس و زکات آن یک گوسفند است.

هر آن چه که باید درباره خمس بدانید

خمس از نظر لغت به معنای یک پنجم است و در شرع، خمس عبارت است از این که هر مسلمانی که بالغ و عاقل باشد بر او لازم است که خمس هفت چیز را به عنوان حق واجب الهی بدهد. به طور کلی خمس در دو مسیر هزینه خواهد شد. یک قسمت از آن خدا و پیامبر و اولی الامر (امام) است و قسمت دیگر آن حق یتیمان، مساکین و در راه مانده هاست؛ در ادامه از جنبه های مختلف به این موضوع می پردازیم:

خمس از دید کارفران و روایات

خداوند در سوره انفال، آیه ۴۱ وجوب خمس و مصارف آن را به طور فشرده بیان و اهمیت آن را گوشزد کرده است: «و بدانید هر گونه غنیمتی به شمارسد، خمس آن برای خدا و برای پیامبر و برای ذی القربی و یتیمان و مسکینان و و اماندگان در راه است، اگر شما به خدا آنچه بر بنده خود در روز جدایی حق از باطل، روز درگیری دو گروه (با ایمان و بی ایمان یعنی روز جنگ بدر) نازل کردیم، ایمان آورده اید و خداوند بر هر چیزی قادر است.» اگر چه متعارف از غنیمت چیزی است که در جنگ از دشمن به دست می آید ولی با توجه به گفتار اهل لغت که غنیمت را مطلق سود گرفته اند و بر حسب روایات فراوانی که از پیغمبر اکرم (ص) و ائمه (ع) رسیده، آیه خمس شامل فواید و سودهای دیگر هم می شود چنان که پیغمبر اکرم (ص) فرمود: «خمس از هر چه انسان مالک شود، اخراج می گردد.» و شخصی از موسی ابن جعفر (ع) پرسید از چه چیز خمس باید داده شود؟ فرمود: «در هر چیزی که مردم فایده برند، کم باشد یا زیاد (باید خمس آن داده شود).»

خمس بر چه چیزهایی واجب است؟

خمس در هفت چیز واجب است: ۱- غنایم جنگی، ۲- غواصی (اشیایی که با فرورفتن در آب دریاها به دست می آید)، ۳- گنج، ۴- معدن، ۵- سود تجارت (منفعت کسب)، ۶- مال حلال مخلوط به حرام و ۷- زمینی که کافر ذمی از مسلمان بخرد. اما منفعت کسب چیست؟ هرگاه انسان از طریق زراعت، صنعت، تجارت، کارگری و کارمندی در موسسات مختلف و کسب های

هر آن چه که باید درباره زکات بدانید

زکات از جمله مهم ترین واجبات است و تاکید بسیاری بر آن شده است. زکات در کنار نماز و جهاد قرار گرفته و یکی از پنج ستون دین است. در ۱۵۹ آیه قرآن و حدود ۲ هزار روایت به زکات اشاره شده است. در قرآن در بسیاری از موارد از واژه صدقه برای اشاره به زکات استفاده شده است و در فقه، زکات را صدقه واجب می خوانند. زکات دو نوع دارد: زکات بدن که همان زکات فطره است و در عید فطر پرداخت می شود و زکات مال که به غلات چهار گانه، دام ها و سکه ها با شرایط خاصی تعلق می گیرد.

معنای لغوی زکات

زکات از ریشه لغوی «زکوه» دلالت بر رشد و نمو زیاد شدن دارد. زکات در اصطلاح شرعی به معنای وجوب پرداخت اندازه معینی از برخی اموال است که به حد نصابی خاص رسیده باشد. علت این که این واجب، زکات نامیده شده، امید به برکت یافتن

